

De verbeelding in de praktijk - eerste ervaringen met een CKV-methode

De eerste ervaringen met de verschillende ckv-methodes zijn opgedaan. Heerst er tevredenheid of spijt over de aanschaf? Hoe pas je zo'n boek eigenlijk in? Ik legde Petra Broens een aantal vragen voor over de gang van zaken op haar school, de Pantarijn rsg uit Wageningen, waar voor De Verbeelding werd gekozen.

Joop Dirksen

In de reeks van ckv-methodes valt *De Verbeelding* op door zijn vormgeving: één boek, van een onverwoestbare hardheid, dat bij doorbladeren indruk maakt door het prachtige beeldmateriaal en de fraaie vormgeving: een boek om te 'hebben'! Alleen, de vraag is: al heel snel, is dit nou een CKV 1 boek?

Het vinden van de geschikte methode is altijd al een probleem geweest, bij elk vak. Pas op het moment dat je het boek in de lespraktijk aan het gebruiken bent, merk je of het werkt, of de toon aanslaat, of het niveau deugt, of de toetsen aansluiten bij de stof, kortom, of je aanschaf een succes is of een flop. En dankzij het op grote schaal ingeburgerde fenomeen van het boekenfonds, is een flop meteen een joy for nog net niet ever, maar toch!

Het nieuwe vak CKV 1 biedt dan nog als extra probleem dat het tot voor kort alleen nog maar bestond in de papieren op de bureaus van beleidsmakers en andere theoretici. Als je met mensen uit verschillende disciplines gaat samenwerken om dat nieuwe vak echt in de praktijk te laten werken, blijkt al heel snel dat er tussen de docenten die samen het kunstmentoraat vorm moeten gaan geven, over het algemeen gro-

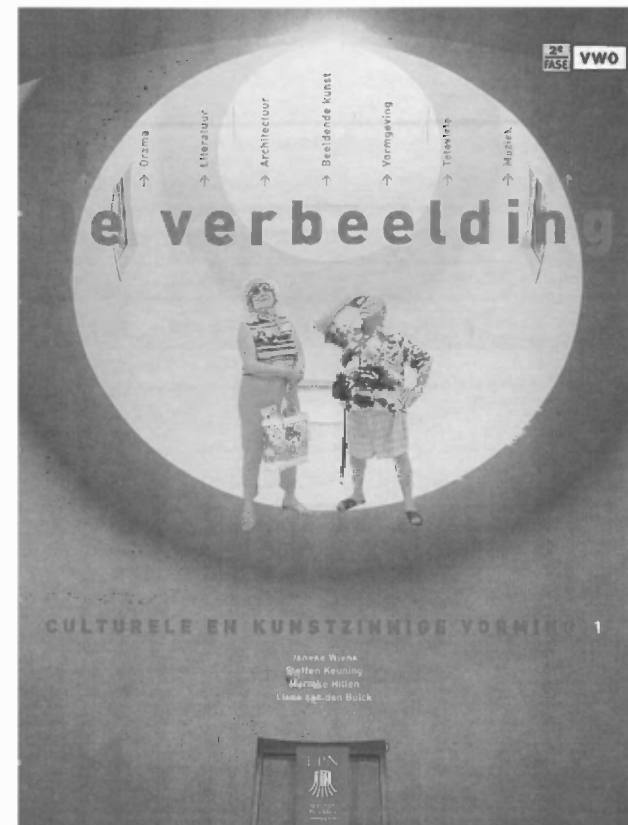
te verschillen bestaan: een talendocent denkt talig, een docent uit de beeldende vakken kiest een andere invalshoek.

Zo'n verschil in benadering kan tot heel interessante discussies leiden en als het meezit, tot heel boeiende lesopzetten, maar als die verschillende mensen het eens moeten worden over de in te voeren methode, is de kans groot dat men er niet uit zal komen.

Het is al veel vaker gezegd: ckv 1 is een ervaringsvak, en de geproduceerde methodes zijn over het geheel genomen kennisboeken. Dat vloekt.

Boek of eigen kopieën?

Petra Broens, docente Engels en kunstmentor: "Vorig jaar april moesten wij kiezen voor een methode, aangezien we in september van start zouden gaan. Veel was er niet voorhanden en sommige alternatieven vielen al na een blik op de inhoud af (*Boem Paukeslag*, bij-

voorbeeld). *De Verbeelding* trok ons aan vanwege de handzaamheid, één boek, en de degelijke vormgeving. We vonden wel dat het meer een naslagwerk was dan een werkboek, maar daar zouden we wel vormen voor bedenken."

Het zal de ervaring zijn van bijna alle docenten: het best bruikbare schoolboek is het boek dat je zelf geschreven hebt. Hoeveel docenten zouden niet het liefst werken met een pakketje kopieën met zelf ontwikkeld en bijeengezocht materiaal? Maar als je met vakcollega's moet samenwerken, ontstaan bij deze aanpak al gauw problemen. Zeker als je nu bij CKV met collega's

uit zo verschillende vakken hetzelfde materiaal moet gaan inzetten, is dat pakketje kopieën niet zo gemakkelijk meer te produceren. (Overigens is bij dit vak nog een extra complicatie dat kopiëren van een prachtig veelkleurig schilderij voor een reader meestal niet veel meer oplevert dan een te donkere, amper meer fatsoenlijk te bekijken zwartwit versie).

Zelf thema's ontwerpen, zelf een boek aanpassen betekent dus problemen van allerlei aard. Het zou me desondanks niet verbazen als zal blijken dat nogal wat scholen zonder CKV-boek aan de Tweede Fase begonnen zijn.

Geen aantrekkelijk werkboek

Petra: “We behandelen in havo 4 twee thema's en in havo 5 één. Aan de hand van die thema's gaan leerlingen op pad en ondernemen culturele activiteiten. Dit jaar is gebleken dat de vragen en opdrachten in *De Verbeelding* gedegen begeleiding vragen, aangezien het taalgebruik niet echt is afgestemd op havo-leerlingen. Het boek is niet geschikt voor zelfstandige bestudering, en aangezien er ook door de vele toetsweken et cetera veel contacturen zijn uitgevallen, liep het gebruik van het boek aardig in de soep. De sterke kant van *De Verbeelding* is het encyclopedische karakter, maar daardoor is het niet erg geschikt als aantrekkelijk werkboek. We hebben dan ook besloten om volgend jaar *De Verbeelding* te gebruiken in de vwo 5 groepen die gaan starten, en voor havo schaffen we *Metafoor* aan.”

“Een tip die ik andere scholen wil geven, is: schaf niet meteen voor alle leerlingen boeken aan, maar koop klassensets die je in een lokaal houdt en waar meerdere groepen uit werken, eventueel met wat extra exemplaren in de bibliotheek. Als iets tegenvalt, kun je je daar dan niet zo'n buil aan vallen. Bovendien zijn veel uitgeverijen nog

volop bezig met het ontwikkelen van materiaal. Als je van diverse methoden leuke themakaternen aanschaft, kun je bovendien ook nog zelf een programma samenstellen door hieruit te ‘plukken’.”

Je zou je kunnen afvragen of het bij dit nieuwe vak überhaupt wel verstandig is geweest dat uitgeverijen met min of meer complete methodes op de markt zijn gekomen voordat goed en wel duidelijk was hoe het vak in de praktijk ingevuld zou gaan worden. Een ‘voorlopige’ methode, losbladig, in min of meer goedkope katernen oogt natuurlijk niet zo best als de concurrent daar een prachtig afgewerkt full color boek tegenover zet, maar dat methodes al afgeschreven zijn voordat ze goed en wel ingevoerd zijn, bewijst de zwakte van de gehanteerde strategie.

Vrijheid: voordeel en nadeel

CKV 1 wordt bij Petra op school gegeven in havo 4 en 5, en vwo 5 en 6. Er is één contactuur in de week en elke groep krijgt dan les van een kunstmentor. Het team mentoren wordt begeleid door een coördinator, die ook nog een uur in de week een ingeroosterd inloopuur heeft waar leerlingen van alle lagen binnen kunnen lopen voor vragen.

“Sterke kant van de aanpak op onze school is het individuele karakter, erg leerlinggericht en met de nadruk echt op de eigen ervaring en ontwikkeling. Van andere scholen heb ik gezien dat deze van CKV 1 toch een regulier leervak proberen te maken, want dat is controleerbaar en beheersbaar, met toetsen en proefwerken en gezamenlijk ondernomen culturele activiteiten. Zo willen wij dit vak niet geven.”

“Maar die vrijheid is dan ook meteen een nadeel van onze aanpak: het vergt veel inspanning en begeleiding en de mazen worden groot; zeker aangezien

wij geen toetsen hebben. Het vak is één groot handelingsdeel, en de manier waarop leerlingen met de handelingsdelen omgaan, is een probleem dat vakoverstijgend is. Het is erg belangrijk dat er goede periodewijzers zijn en richtlijnen voor hoe ze een verslag moeten opzetten, en met duidelijke gevolgen bij niet of te laat inleveren. Wij hebben bijvoorbeeld een deadline voor een verslag van een culturele activiteit: maximaal twee weken na de ondernomen activiteit dient een verslag te worden ingeleverd, aangezien het om een beleavingsverslag gaat, iets wat je niet na een of twee maanden nog uit je geheugen kunt opdiepen.”

Een prachtige mislukking

De observatie dat er nogal wat scholen zijn die CKV 1 tot een regulier leervak maken, sluit aan bij wat hierboven over het te vroeg definitieve karakter van de nieuwe methodes werd gezegd: als de boeken die beschikbaar zijn zich hoofdzakelijk richten op kennisoverdracht, een encyclopedisch karakter hebben en amper of niet zelfstandig en actief leren door leerlingen mogelijk maken - door hun structuur, maar ook door hun taalgebruik - dan zijn er twee mogelijkheden: je past het boek aan aan je ideeën over het vak (je gebruikt geen boek, je selecteert uit de losse themakaternen het materiaal dat je bruikbaar vindt), of je past je ideeën over het vak aan aan het boek en maakt van CKV 1 dus toch een kennisvak, een leervak.

Wie de kijkwijzers van *De Verbeelding* aan leerlingen meegeeft bij hun culturele en kunstzinnige activiteiten, maakt het er voor hen bepaald niet eenvoudiger op: die kijkwijzers vergen nogal wat begeleiding, vragen om een grote kennis van vaktermen. Die zijn wel allemaal keurig her en der op te zoeken, maar de gecompliceerdheid van de kijkwijzers staat het opdoen van

ervaringen eerder in de weg dan dat ze daar een stimulerende, positieve invloed op hebben.

De Verbeelding is dus in mijn ogen een voorbeeld van een prachtige mislukking: een schitterend handboek, maar geen begeleider van het ervaringsgericht bezigzijn.

Behoefte aan tweede generatie methodes

Een oplossing van de impasse die op nogal wat scholen zou kunnen bestaan, is internet.

Als je het ‘verkeerde boek’ hebt gekozen of nog geen definitieve keuze hebt kunnen/willen maken, is er met alle materiaal dat vrij eenvoudig - en vrijwel overal (nog) gratis! - te downloaden valt, toch zoiets als ‘je eigen lesmateriaal’ samen te stellen. Natuurlijk levert ook dat het eerder beschreven probleem op: hoe overeenstemming te bereiken over de te volgen koers in een zeer heterogene sectie? In elk geval gooi je na een jaar makkelijker een stapeltje kopieën bij het oud papier dan dat dure boek.

Petra: “Wij hebben op onze school - aangezien we voorhoedeschool zijn - internet. Maar er is nog veel behoefte aan materiaal, bijvoorbeeld in de vorm van audiovisueel materiaal. Het verzorgen van al dat materiaal kost veel tijd en een coördinator heeft dan ook wel de vier uur nodig, die wij ervoor hebben staan.”

Een conclusie zou kunnen zijn dat bij dit nieuwe vak ckv 1, nog vóór alle scholen begonnen zijn het te geven, al behoefte bestaat aan de tweede generatie ckv-methodes: open, flexibele methodes, gericht op het opdoen van ervaringen. ■